

УДК 330.322:336.761

DOI: 10.31673/2415-8089.2024.035460

Стельмах Наталія Євгенівна, к.е.н.,
Державний університет
інформаційно-комунікаційних технологій
Нечитайло Богдан Сергійович,
аспірант,
Державний університет
інформаційно-комунікаційних технологій

ІНВЕСТИВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК БІРЖОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

Формування ринків капіталу, що розвиваються останнім часом, та розширення інвестиційних альтернатив спонукає інвесторів до застосування складних інвестиційних стратегій або пошуку нових альтернатив для вкладення капіталу. У статті зазначено, що серед багатьох інших інвестиційних альтернатив фондовий ринок має низку переваг, а саме - прозору процедуру ціноутворення на біржовому ринку та різноманітність торгових інструментів, що дозволяє потенційному інвестору вкласти капітал з метою отримання прибутку на постійній основі та в цілому створити інвестиційний план, який повністю задовольняє вимоги матеріальної безпеки, досягнення фінансової незалежності або створення власного пенсійного рахунку. У роботі показано, що перспектива отримання прибутку повністю нівелює ризик втрат, незважаючи на короткострокові корекції ринку цінних паперів та кризові періоди, оскільки зростаючий тренд триває набагато довше по відношенню до так званих "хвиль корекцій" і триває близько 10-12 років, що, в свою чергу, пов'язано з бізнес-циклами, які переорієнтуються на фондовому ринку, що виступає індикатором економіки в цілому. Очевидно, що інвестиційні операції на фондовому ринку, безумовно, приносять прибуток у довгостроковій перспективі, однак за умови активного управління інвестиційним портфелем можна досягти значно більшої прибутковості, якщо відповідно використовувати спекулятивні операції на більш коротких проміжках часу (від 1 тижня до декількох місяців), тобто поєднувати в торговій стратегії кілька інструментів для максимізації потенційного прибутку та мінімізації можливих ризиків. Автори довели, що за рахунок опціонів можна досягти 30-40% річної прибутковості портфеля за умови їх правильного використання. Спекулятивні стратегії, що поєднують купівлю та продаж декількох видів опціонів, дозволяють визначити межу можливих ризиків та потенційного прибутку.

Ключові слова: Біржовий фондовий ринок, фінансові інструменти, інвестиції, інвестиційна стратегія, інвестиційний портфель, опціон, спекулятивна стратегія.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття в багатьох країнах світу на зміну централізованій економіці прийшли демократія та система вільного підприємництва. З'являються нові ринки капіталу та розширюються інвестиційні альтернативи. Незважаючи на всі зміни, інвестори хочуть отримати великий прибуток, але не бажають наражати себе на пов'язаний з цим ризик, що, в свою чергу, створює необхідність застосування більш складних інвестиційних стратегій або провокує до пошуку нових альтернатив звичним варіантам вкладення свого капіталу. Інвесторів часто турбує ризик втратити всі свої інвестиції. Закриття біржових фондів, як і закриття пайових інвестиційних фондів, не є рідкістю. Щороку закривається від 50 до 80 біржових фондів [17].

Інвестор може бездумно відкинути важливі класи інвестиційних активів, облігації або акції, навіть якщо саме цей клас активів відіграє важливу роль у розробці найкращої стратегії для досягнення поставлених цілей. Оцінка дохідності активів та ризиків, яка використовується як у звичайній, так і в альтернативній інвестиційній політиці, має бути перспективною та ефективною, а також відображати зв'язок основних економічних ризиків з активами [1]. Тому

структура портфелів багатьох інвесторів точно відображає їхній рівень комфорту та інвестиційні переваги, але далека від необхідного досягнення заявлених фінансових цілей. Виклики фондового ринку 21-го століття вимагають від інвесторів або інвестиційних консультантів чогось більшого, ніж поточна поточної оцінки стану справ клієнта, а саме розробки відповідних стратегій, оскільки у більшості випадків клієнт не має концептуальних знань або достатньої компетенції, щоб зрозуміти необхідність дотримання отриманих рекомендацій у власних інтересах. Раціональне використання ресурсів та достатній рівень освіти спонукає потенційного інвестора до створення стабільного джерела пасивного доходу через інвестиційні операції на фондовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема застосування фінансових інструментів на інвестиційному ринку займалися багато провідних науковців, зокрема: О. Барановський, М. Бурмака, С. Глушенко, М. Гольцберг, В. Євтушевський, В. Корнєєв, В. Кудряшов, В. Кузьмінський, Д. Леонов, В. Лінніков, О. Мендрул, А. Мертенс, О. Мозговий, О. Оскольський, В. Шелудько та інші. Не применшуючи їх внеску, необхідно звернути увагу на обґрунтування значення інвестиційних операцій та дослідженні їх стану і розвитку.

Метою даного дослідження є аналіз існуючих положень та формування єдиної точки зору на інвестування фінансових інструментів та їх вплив на розвиток фондового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує багато причин, які спонукають людину робити інвестиції, найголовнішою з яких є потреба у великій сумі грошей для забезпечення своєї старості. Наші інвестиції формують основу, що сприяє нашій майбутній купівельній спроможності. Невдалі інвестиції, звичайно, можуть призвести до негативної віддачі та зменшити майбутню купівельну спроможність.

У найширшому розумінні слово "інвестиція" - це вкладення (залучення) власного капіталу в об'єкти інвестування з метою отримання прибутку в довгостроковій перспективі. Згідно з трактуванням Вільяма Шарпа, професора Стенфордського університету, інвестиція - це відмова від певної вартості активу на користь його майбутньої більшої потенційної вартості. Він також трактує поняття інвестиції наступним чином - це сукупність процедур, що спонукають інвестора прийняти рішення про те, в який актив інвестувати, наскільки великими мають бути інвестиції та в який конкретний момент вони повинні бути здійснені [21].

Інвестиційний процес починається з підготовки інвестиційного плану, в якому зазначаються цілі та описується стратегія їх досягнення. Перш ніж спрямовувати вільні кошти на реалізацію плану, необхідно переконатися в наявності резервного фонду, призначеного для покриття непередбачуваних витрат, наприклад, у разі необхідності отримання невідкладної медичної допомоги, втрати роботи, пошкодження або втрати власного майна. Кошти власного резервного фонду бажано інвестувати в ліквідні активи, які в разі потреби можна швидко і без значних втрат конвертувати в гроші. До ліквідних активів належать усі інструменти грошового ринку та банківські депозити [20].

Створивши резервний фонд, ви можете розпочати формування довгострокової інвестиції. 5 кроків для створення інвестиційного плану:

- визначте свої фінансові цілі;
- розподілити свої активи;
- розробити інвестиційну стратегію;
- обирати інвестиційні інструменти;
- оцінити свій інвестиційний портфель.

Інвестори, які мають більше часу (30 років і більше), можуть інвестувати в акції та інші активи, що зростають у ціні. Інвестори передпенсійного віку повинні спрямовувати значну частину свого капіталу в облігації або інші безризикові чи низькоризикові активи для підтримання свого рівня життя, а меншу частину – в більш ризиковані активи, такі як акції, щоб забезпечити зростання портфеля. Як зазначають Леттау та Мадхаван [16, с. 151], біржові продукти забезпечують доступ до широкого спектру класів активів (наприклад, акцій, товарів з фіксованим доходом та валют), стратегій (наприклад, пасивних індексних, модельних та активних) та регіонів.

Якщо інвестор націлений на довгострокове володіння активом, то йому варто віддати перевагу пасивному інвестуванню. У свою чергу, активна інвестиційна стратегія - це здійснення торгових операцій на постійній основі протягом усього періоду інвестування з метою отримання більшого доходу порівняно з середньоринковими показниками. Вибір інвестиційної стратегії залежить від оцінки ефективності ринку – тобто від того, наскільки ефективно ринок акцій та облігацій обробляє інформацію, що впливає на вартість активів. Вибір інвестиційної стратегії залежить від оцінки ефективності ринку - тобто від того, наскільки ефективно ринки акцій та облігацій обробляють інформацію, що впливає на вартість активів.

Пасивні інвестори обирають диверсифікований портфель, що включає акції, які відносяться до різних секторів економіки, таких як технологічний, промисловий, фінансовий, сировинний та багато інших. Активний інвестор формує портфель, оцінюючи фундаментальні показники компаній з різних секторів економіки, щоб знайти і придбати недооцінені акції, а потім продати їх після досягнення справедливої ціни [18].

Ліквідні активи можуть бути швидко конвертовані без значних втрат при перетворенні на гроші. До них відносяться Казначейські векселі США, комерційні векселі, банківські акцепти, взаємні фонди грошового ринку, короткострокові депозитні сертифікати, банківські депозити. Вони ідеально підходять для інвестицій, спрямованих на створення резервного фонду. Варто періодично оцінювати свій портфель, оскільки всі зміни, які відбуваються в житті, можуть створити необхідність внесення змін до поточної структури інвестиційного портфеля. Крім того, економічні та ринкові коливання можуть вплинути на розподіл активів. Слід також брати до уваги зміни, що відбуваються в компаніях, цінні папери яких знаходяться у вашому портфелі, оскільки такі зміни можуть призвести до зміни ринкової вартості акцій [5].

Для того, щоб побачити наочний приклад розвитку фондового ринку, краще зосередитися на Сполучених Штатах. Американський фондовий ринок є світовим лідером у цій галузі, і тому він виступає рушійною силою, якщо ринки починають зростати або впадають у кризу.

Результати досліджень, проведених на фактичному матеріалі американського фондового ринку, показали, що існують різні взаємозалежності між дохідністю та ризиками фінансових активів на різних інвестиційних горизонтах, які суттєво відрізняються як за типами активів (акції, облігації, казначейські векселі), так і за тривалістю інвестиційного горизонту. Дослідження Захаркіна та ін. [23] показують, що зі збільшенням інвестиційного горизонту волатильність акцій суттєво знижується, що робить їх більш привабливими для інвесторів порівняно з облігаціями. Волатильність європейських фондових ринків досліджували V. Harrison, W. Moore [11], D. Gjika, R. Horvath [10], J. Okićić [19], A. Hepsag [12], B. Yavas та L. Dedi [22].

Фондові ринки надають людям кращу платформу порівняно з традиційними банківськими інвестиціями. Люди можуть вкладати свої гроші і отримувати величезний прибуток, якщо вони інвестують розумно. За даними Khan et al. [14], інвестиції в акції приносять більше прибутку, ніж банківські депозити та облігації. Облігації займають не менш важливу нішу на ринку цінних паперів. Використання облігацій пов'язане з меншими ризиками, ніж при використанні банківського кредитування. Компанія зобов'язується виплачувати відсотки і тіло кредиту до моменту банкрутства. Якщо справи компанії підуть погано, інвестор постраждає від зниження вартості акцій і припинення виплати дивідендів. Виплати за облігаціями здійснюються до моменту визнання компанії банкрутом. Через високу гарантію виплати відсотків їхня прибутковість нижча, ніж у акцій. Інвестор, який бажає отримати більший прибуток, ніж від банківського депозиту або купівлі облігацій, сміливо заявляє, що акції є зручним інструментом для отримання прибутку. Співвідношення ризику і дохідності дозволяє йому отримувати прибуток у довгостроковій перспективі.

Після складання фінансового плану інвестору необхідно сформувати свій інвестиційний портфель. Формування портфеля залежить від ваших уподобань та схильності до ризику. Так, виділяють 3 основні типи інвестиційних портфелів залежно від рівня ризику інвестора:

- Консервативний

- Помірний;
- Агресивний (дуже ризикований).

Перший крок - створення інвестиційного портфеля. Під назвою «портфель» мається на увазі вибір певної кількості торгових інструментів для взаємної компенсації можливих ризиків і збільшення потенційної (акції, облігації, індекси, ETF).

Інвестор може комбінувати набір інструментів, а також їх частку в структурі портфеля, залежно від особистих уподобань та схильності до ризику.

Другий етап - диверсифікація портфеля (розподіл активів). Наприклад, якщо ви створили його виключно з акцій, то варто обирати компанії з різних секторів економіки:

- фінанси;
- фармацевтика;
- технологічного сектору;
- у сфері послуг;
- енергосистеми,
- інші.

Інвестуючи в акції, дотримуючись стратегії "купи і тримай", ви можете отримувати прибуток від дивідендів, які виплачує компанія, або від зростання вартості придбаних вами акцій у довгостроковій перспективі. Однак на цьому можливості заробітку на ринку цінних паперів не закінчуються. Інвестор може отримати набагато більше від вкладень, якщо поєднає у своїй інвестиційній стратегії кілька торгових інструментів.

Однією з таких стратегій є "Covered Call" - опціон "покритий колл". Ця торгова стратегія поєднує купівлю акцій у довгострокове володіння та паралельний продаж опціонів "Covered Call" на ці акції. Опціони в грошах (ціна опціону "колл" нижча за поточну ціну базового активу) можна порівняти зі страховим полісом [15].

Хоча це безкоштовний страховий поліс (оплачується покупцем опціону), він дещо нівелює можливість зростання вартості акцій, але надає додаткову "подушку безпеки" при її зниженні. Ситуації, сприятливі для потенційного продажу опціонів у грошах:

1. Надзвичайно волатильний ринок.
2. Технічний аналіз акцій показує неоднозначні результати.
3. Висхідний, але нестабільний графік.

Причини продажу опціонів з покриттям наступні.

Продаж опціону колл є найбільш прибутковою з усіх помірно ризикованих стратегій, які інвестори використовують на фондовому ринку.

Продаж опціонів колл ефективно працює за будь-яких ринкових умов, це може бути бичачий, ведмежий або нейтральний тренд. Але варто пам'ятати, якщо ринок спрямований на певний тренд, то при сильному висхідному тренді краще володіти акцією, при сильному низхідному тренді краще взагалі змінити актив, найкращий варіант для цієї стратегії - низько волатильний бичачий ринок.

Ви можете отримувати прибуток без особливих зусиль. Все, що вам потрібно - це комп'ютер, відповідні навички, дисципліна та настрої на успіх.

Ви можете ефективно використовувати отриманий прибуток. Кошти, отримані від продажу опціонів, зараховуються на ваш рахунок в день угоди або на наступний - в залежності від умов роботи з брокером.

Ви можете контролювати співвідношення прибутку і ризику за допомогою стратегій виходу. Існує багато способів контролю при роботі з продажем опціонів, і ви можете використовувати всі їхні переваги.

Ви можете створити точку беззбитковості нижче поточної ціни активу, яким володієте. Можна згадати приклад використання стратегії продажу опціонів. Страхування премії - це "подушка безпеки" для ваших активів на випадок невеликої просадки.

Ви, як продавець опціонів і власник акцій, залишаєте за собою можливість отримувати дивіденди.

Пасивне управління портфелем час від часу забезпечує прибутковість вище середньоринкової. Продаж кіл дає можливість обіграти ринок.

Інвестиційні операції на фондовому ринку, безумовно, приносять довгостроковий прибуток. Однак, якщо ви активно керуєте своїм інвестиційним портфелем, ви можете досягти значно вищого середнього прибутку, паралельно використовуючи спекулятивні операції на коротших часових інтервалах (від 1 тижня до кількох місяців), метою якого є поєднання декількох інструментів у вашій торговій стратегії для максимізації потенційного прибутку і мінімізувати можливі ризики. Яскравим прикладом такого поєднання є купівля акцій та облігацій як двох інструментів, що взаємно компенсують ризики через їх негативну кореляцію, а також паралельний продаж опціонів "колл" на придбані активи з рекомендованими термінами виконання 20-30 днів.

Висновки, пропозиції, рекомендації.

Структура портфеля багатьох інвесторів точно відображає рівень їхнього комфорту та інвестиційні переваги, але є далекою від тієї, яка необхідна для досягнення заявлених фінансових цілей. За умови раціонального використання ресурсів та достатнього рівня освіти потенційний інвестор може створити стабільне джерело пасивного доходу за рахунок інвестиційних операцій на фондовому ринку.

Інвестиційний процес починається з інвестиційного плану, в якому зазначаються цілі та описується стратегія їх досягнення. Перш ніж спрямовувати вільні кошти на реалізацію свого плану, слід переконатися в наявності резервного фонду, призначеного для покриття непередбачених витрат, які виникають, наприклад, у разі необхідності отримання невідкладної медичної допомоги, втрати роботи, пошкодження або втрати власного майна. Бажано інвестувати власний резервний фонд у ліквідні активи, які в разі потреби можна швидко і без значних втрат конвертувати в гроші.

Пасивні інвестори обирають диверсифікований портфель, тобто такий, що включає акції, які відносяться до різних секторів економіки, таких як технологічний, промисловий, фінансовий, сировинний та інші. Активний інвестор формує портфель, оцінюючи фундаментальні показники компаній з різних секторів економіки, щоб знайти і купити недооцінені акції, а потім продати їх після досягнення справедливої вартості.

Після складання фінансового плану інвестор формує свій інвестиційний портфель. Формування портфеля залежить від уподобань та схильності до ризику, вибору певної кількості торгових інструментів для взаємної компенсації можливих ризиків та збільшення потенційної прибутковості (акції, облігації, індекси, ETF).

Інвестуючи в акції, дотримуючись стратегії "купити і тримати", можна отримувати прибуток від дивідендів, які виплачує компанія, або від зростання ціни довгостроково придбаних акцій. Однак на цьому можливості заробітку на ринку цінних паперів не закінчуються. Інвестор може отримати набагато більше, якщо об'єднає кілька торгових інструментів у своїй інвестиційній стратегії. Однією з таких стратегій є "Covered Call" - опціон "покритий колл". Ця торгова стратегія поєднує в собі купівлю акцій у довгострокове володіння і паралельний продаж опціонів "колл" на ці акції. Крім того, значною перевагою опціонів серед інших фондових інструментів є те, що не потрібно передбачати майбутній ціновий тренд, можна отримати прибуток за будь-яких ринкових умов, обернувши математичне очікування прибутковості опціону на свою користь.

References:

1. Abuselidze, G., Beridze, L. 2018. The Role of Alternative Investments in the Development of Capital Markets: in Terms of the Transformation of Georgia with the EU. In Stanikkova, M., L. Melecky, E. Kovarova and K. Dvorokova (eds.). Proceedings of the 4th International Conference on European Integration 2018. Ostrava: VŠB - Technical University of Ostrava, 2018, pp. 29-41. ISBN 978-80-248-4169-4. ISSN 2571-029X.

2. Abuselidze, G. (2018). Georgia's capital market: Functioning Problems and Development Directions in Association with EU. *Journal of Applied Economic Sciences*, Volume XIII, Winter, 7(61).
3. Abuselidze, G. (2013). Undeveloped equity market as a factor preventing foreign investments (Georgia as an example). *Ekonomichnyy analiz*, 12(1)
4. Bayadyan, A., Baghdasaryan, A. (2017). Problems of Development and Integration of the Securities Market in the Countries of the EAEU. *VESTNIK MEZHODUNARODNYKH ORGANIZATSII-INTERNATIONAL ORGANISATIONS RESEARCH JOURNAL*. 12(4), pp. 91-108.
5. Brinson, G. P., Hood, L. R., Beebower, G. L. (1995). Determinants of portfolio performance. *Financial Analysts Journal*, 51(1), pp. 133-138.
6. Cohen, G. (2005), *The Bible of Options Strategies*, Pearson Education, New Jersey, USA.
7. Ellman, A. (2011). *Complete Encyclopaedia for Covered Call Writing*, ISBN: 978-1937183066.
8. Faerber, E., (2006). *All About Investing: The Easy Way to Get Started* <https://www.litmir.me/bd/?b=431030>.
9. Futures industry association (2018), «exchange volume» available at: <https://fia.org/categories/exchange-volume>.
10. Gjika, D., Horvath, R. (2013, July). Stock market comovements in Central Europe: Evidence from the asymmetric DCC model. *Economic Modelling*, p.33, pp. 55-64. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2013.03.015>.
11. Harrison, B., & Moore, W. (2012). Forecasting Stock Market Volatility in Central and Eastern European Countries. *Journal of Forecasting*, 31(6), pp. 490-503. <https://doi.org/10.1002/for.1214>.
12. Hepsag, A. (2016). Asymmetric stochastic volatility in central and eastern European stock markets. *Theoretical and Applied Economics*, 607(2), pp. 135-144. Retrieved from <http://store.ectap.ro/articole/1187.pdf>.
13. Juurikkala, O. (2012). The Behavioural Paradox: Why Investor Irrationality calls for Lighter and Simpler Financial Regulation, *Fordham Journal of Corporate & Financial Law*, Vol. XVIII, pp. 33-93.
14. Khan, U., Aadil, F., Ghazanfar, M., Khan, S., Metawa, N., Muhammad, K., ... Nam, Y. (2018). A Robust Regression-Based Stock Exchange Forecasting and Determination of Correlation between Stock Markets. *Sustainability*, 10(10), 3702. doi.org/10.3390/su10103702.
15. Kratter, M.R. (2015). *Covered Calls Made Easy: Generate Monthly Cash Flow by Selling Options* Kindle Edition by Matthew R. Kratter.
16. Lettau, M., Madhavan, A. (2018). Exchange-Traded Funds 101 for Economists, *Journal of Economic Perspectives*, 32(1), pp. 135–154. DOI: 10.1257/jep.32.1.135.
17. Madhavan, A. (2016). *Exchange-Traded Funds and the New Dynamics of Investing*. Oxford University Press: New York, NY.
18. Markowitz, H. (1952). Portfolio selection. *The journal of finance*, 7(1), pp. 77-91.
19. Okičić, J. (2014). An Empirical Analysis of Stock Returns and Volatility: The Case of Stock Markets from Central and Eastern Europe. *South East European Journal of Economics and Business*, 9(1), 7-15. <https://doi.org/10.2478/jeb-2014-0005>.
20. Rezgo, G. Y., Ketova, I. A. (2005). *Birzhevoe delo [Exchange business]*. Moscow: Finansyi i statistika.
21. Sharpe, W. F., Alexander, G. J., Bailey, J. (2001). *Investitsii [Investments]*. Moscow, INFRA-M Publ, 1035. (Alexander, G. J., Sharpe, W. F., & Bailey, J. V. (2001). *Fundamentals of investments*. Pearson College Division.).
22. Yavas, B. F., Dedi, L. (2016). An investigation of return and volatility linkages among equity markets: A study of selected European and emerging countries. *Research in International Business and Finance*, 37, pp. 583-596. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2016.01.025>.

23. Zakharkin, O., Zakharkina, L., Antoniuk, N. (2018). A comparative analysis of stock market volatility depending on investment time horizon. *ECONOMIC ANNALS-XXI*, 167(9-10), pp. 49-52. <https://doi.org/10.21003/ea.V167-10>.

STELMAKH NATALIYA YEVGENIVNA, NECHITAILO BOHDAN SERHIYOVYCH. INVESTMENT OF THE FINANCIAL INSTRUMENTS AND THEIR INFLUENCE ON THE EXCHANGE STOCK MARKET DEVELOPMEN. *The recent development of emerging capital markets and the expansion of investment alternatives encourage investors to apply complex investment strategies or search for new alternatives for investing capital. The article notes that, among many other investment alternatives, the stock market has a number of advantages, namely, a transparent pricing procedure on the stock market and a variety of trading instruments, which allows a potential investor to invest capital with a view to obtaining a profit on an ongoing basis and, in general, to create an investment plan that fully meets the requirements of material security, financial independence or creation of his/her own retirement account. The paper shows that the prospect of profit completely offsets the risk of losses, despite short-term stock market corrections and crisis periods, as the upward trend lasts much longer than the so-called "correction waves" and lasts about 10-12 years, which, in turn, is associated with business cycles that are revalued in the stock market, which is an indicator of the economy as a whole. Obviously, investment operations in the stock market are certainly profitable in the long run, but with active management of the investment portfolio, much higher returns can be achieved if speculative operations are used for shorter periods of time (from 1 week to several months), i.e., several instruments are combined in the trading strategy to maximize potential profits and minimize possible risks. The authors have proven that options can achieve 30-40% annualized portfolio returns if used correctly. Speculative strategies that combine the purchase and sale of several types of options allow to determine the limit of possible risks and potential profits.*

Keywords: *Stock exchange market, financial instruments, investments, investment strategy, investment portfolio, option, speculative strategy.*